

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

 Edu
Tegu | ETTEVÖTLUSÖPPE
PROGRAMM

Uudiskiri

OKTOOBER 2019

16

TOIMETAJA VEERG

Taas on aeg võtta hetk ja saata teele taotlus ettevõtliku õpetaja, õppuri, ettevõtlusõppe mentori või muul moel edendaja tunnustamiseks. Tublisid tegijaid on meie seas palju ja alati nad ise ennast püünele upitada ei söanda. Minu kogemus seniste tunnustatutega suheldes on ühtne – kes palju teeb, see palju jõuab ja need mitmel rindel tegutsejad jõuavad alati vastata erinevatele palvetele, nt kirjutada kommentaar või terve artikkel, või isegi mitu. Ja seda ka siis, kui mingil põhjusel kohe on vaja. Kuidas nad aega leiavad, ei tea, aga leiavad. Selline suhtumine on ka mind motiveerinud vähem ütlema „ei jõua“, sest tegelikult on asi tahtmises. Vabandusi leida on ju lihtne, aga äratagemise uhkus, eduelamus on siiski enda arvates hea vabanduse leidmise rõõmust suurem.

Uudiskirjas jagame nippe ja soovitusi vastuseks enamlevinud argumentidele ja hirmudele, mida koolid ise on maininud seoses ettevõtlusõppega. Saab lugeda kahte head juhtimiskonverentsil kõlanud ideed, mida ka koolis saaks rakendada ja ülevaadet edukast projektist, mis aitas ettevõtlusõppega alustada neljal koolil. Projekt on hea näide koostöö ja toe olulisusest protsessi alguses. Põnevust kruvib meie blogija, kes alates sellest numbrist alustava ettevõtlusõpetaja rööme ja muresid jagab. Samuti leiavad kajastamist karjääriõppe uudised, kuivõrd ettevõtlus- ja karjääri õpe on paljudes koolides juba seotud ning ka üldisem suund on nende lõimimisele. STARTER programmi alustas rekordarv noori ja ka koolituste huviliste hulk kasvab. Ettevõtlusõpe ja ettevõtlikkus on moes ☺.

Ettevõtlikku sügist!

LIINA PISSAREV
Ettevõtlusõppe uudiskirja toimetaja

SISUKORD

- 2** Esita parimad ettevõtlusõppe edendajad tunnustamiseks
- 3** Alustava ettevõtlusõpetaja blogi
- 5** 8 võimalust ettevõtlusõppe rakendamiseks siis, kui see tundub võimatu
- 8** Ettevõtlusõpe arvudes
- 9** Projekt ettevõtjatega käivitas ettevõtlusõppe neljas koolis
- 12** Õpilasfirmad tekivad ettevõtlusõppes tasapisi, aga siis enam pidama ei saa
- 13** Kaks mõtet ja paralleeli Pärnu juhtimiskonverentsilt kooliellu
- 15** Üldpädevused, üldpädevused ehk uudiseid karjääriõpetajate toimetamistest
- 16** STARTER rekordiline sügissemester algas raju ideede genereerimisega
- 18** KOOLITUSKALENDER

ESITA PARIMAD ETTEVÕTLUSÕPPE EDENDAJAD TUNNUSTAMISEKS!

Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu raames tunnustab haridus- ja teadusministeerium juba kolmandat korda ettevõtlusõpet edendavaid inimesi ja meeskondi – nii ettevõtlusõppe läbivijaid kui sellesse muul moel panustajaid. Kandidaate ootame hiljemalt **25. oktoobril 2019!**

- ▶ Tiitliga **Aasta ettevõtlik õppur** tunnustatakse õpilas- ja/või üliõpilasfirmat ja/või ettevõtlusõppes moodustatud meeskonda, kes on ettevõtlusõppes saavutanud silmapaistvaid tulemusi.
- ▶ Tiitliga **Aasta ettevõtlusõppe edendaja** tunnustatakse meeskonda, organisatsiooni või asutust, kes on märkimisväärselt panustanud ettevõtlusõppe arendamisse ning kelle tegevused väärivad esiletõstmist ja levitamist.
- ▶ Tiitliga **Aasta ettevõtlik õpetaja** tunnustatakse ettevõtluse või muu aine õpetajat või õppejõudu, kes on silmapaistvalt toetanud õppurite ettevõtlusalast arengut ning rakendanud või juurutanud meetodeid ja praktikaid, mis innustavad ja inspireerivad teisi.
- ▶ Tiitliga **Aasta ettevõtlusõppe mentor** tunnustatakse ettevõtjat või ettevõtlikku töötajat (ka ettevõtet tervikuna), kes on silmapaistvalt toetanud õppurite ettevõtlusalast arengut ning rakendanud või juurutanud meetodeid ja praktikaid, mis innustavad ja inspireerivad teisi.
- ▶ Tiitliga **Ettevõtlusõppe programmi aasta tegija** tunnustatakse isikut, kes on silmapaistvalt panustanud ettevõtlusõppe programmi tegevustesse ja arendamisse ning kelle tegevused väärivad esiletõstmist ja levitamist.

Tutvu Edu ja Tegu tunnustamise statuudiga ning

ESITA KANDIDAAT SIIN!

ALUSTAVA ETTEVÕTLUS- ÕPETAJA BLOGI

TUULIKE MÖLDER

Igas uudiskirjas saame nüüd piiluda Osula põhikooli ettevõtlusõppe tundidesse ja ettevõtlike noorte tegemistesse ning saada osa alustava ettevõtlusõpetaja muredest ja rõõmudest. Esimese ettevõtlusõppe koolitusprogrammi vilistlasena katsetab õpetaja Tuulike Mölder esimese klassi jütsidega ettevõtluspädevuse arendamise nippe kui ka ettevõtlusõppe praktilist ja põnevat läbiviimist 7.-8. klassi mürsikutele.

Saame tuttavaks

Minu nimi on Tuulike Mölder ja ma olen klassiõpetaja Võrumaalt Osula põhikoolist. Minu soov alates 7. klassist oli saada agronoomiks. Pärast Ülenurme keskkooli (kust, muuseas, sain lüpsja kutse), astusingi Põllumajandusakadeemiasse, mis riigikorra vahetumise ajal pooleli jäi. Sai siis põllu- ja laudabrigadiri ametit proovitud – erakordselt põnev aeg! – aga ema soovitusel ikkagi Tartu Õpetajate Seminari õppima mindud. Kooli ajal sai proovitud koduõpetaja ja laagrikasvataja ametit, peale kooli olin aasta Stockholmis lapsehoidjaks ja siis kuus aastat Harjumaal klassiõpetajaks. Selle käigus suutsin end korralikult läbi põletada, nii et ka mina laususin need sõnad: “Mitte kunagi enam kooli tagasi...”

Selle ajaga oli ka äravõtmatu koduigatsus Lõuna-Eesti järgi tekkinud ja tulingi tagasi. Töötasin mõned aastad Rootsi telefoniagendina, seejärel kultuuri- ja noorsootöötajana ning kui mu tütar esimesse klassi läks, siis ka tagasi kooli. Praeguseks hetkeks tunnen, et see on töö, mis mulle väga meeldib!

► Milline on olnud minu suurim õnnestumine õpetajana? Algklassi õpilased ei käi olümpiaadidel, nii et akadeemiliste saavutustega kiidelda pole. Aga rõõmu teeb, kui lapsevanemad järgmist last kooli pannes uurivad, kas ma ikka võtan järgmise klassi. Minule meeldib õpetamise ajal palju klassiruumist väljas olla.

► Milleks on vaja majandust ja ettevõtlust õpetada? Ma tahan elada maal. See on privileeg, mille eest tuleb maksta. Kuidas ellu jääda, see on meie endi teha ja aidata saame end vaid ise. Selleks olekski neid nõkse, aga eelkõige ettevõtlikku ellusuhtumist vaja.

► Jagaksin siinkohal ka üht näidet Saksamaalt, kus käisin 10 aastat tagasi LEADERi maanoorte programmiga. Tegu oli maapiirkonna põhikooliga, kus koostöös sotsiaalosakonna, töötukassa ja piirkonna ettevõtetega oli välja töötatud põhjalik programm. Juba algklassides õpilased tutvusid ettevõtetega, kuid 7.-9. klassini oli kohustus teha vähemalt kolmes ettevõttes praktikat.

Neil oli kogu õppeaasta jooksul üks päev nädalas ettevõtte päev ja siis paar nädalalt ka nõ pikka praktikat. See andis tööandjale võimaluse oma potentsiaalset tulevast töötajat tundma õppida ning noorele leida tööd koolivaheajaks. Õpilased said ka reaalselt tagasisidet selle kohta, kas selleks tööks, millest ma unistasin, mul võimeid/iseloomu/vms on. Iga kursus lõppes esitlusega – meilegi näitas üks noormees, kes õppis vanade kivikatuste korstnaümbruste tihendamist, seda praktiliselt ette.

Esimesed emotsioonid ettevõtlusõpetajana

Nonii – nüüd olen siis saba ja sarvedega kogu selle kupatuse sees! Olen olnud kuu aega ettevõtlusõpetaja Osula Põhikoolis. Läbisin eelmisel aastal Ettevõtlusõpetaja baaskursuse ning suve lõpul võtsin läbi JA Eesti programmi „7 sammu“ ja olin üsna põnevil, mis sellest asjast nüüd saama hakkab. Tunniplaanist leiab nüüd 7. ja 8. klassis „ettevõtluse“. Esimest tundi ette valmistades oli korraga pea täitsa tühi- täitsa lõpp! Justkui polekski mitte millestki alustada – totaalne segadus peas... Siis muidugi rahunesid, tuhlasin kõik materjalid läbi ja aju lülitus taas tööle. Töö algas pihta. Ei saa öelda, et ma tulemusega päris rahul võiksin olla. Pole viga, areneme! Püüame aru saada, mis see ettevõtlus üldse on. Üheks esimeseks ülesandeks oli intervjuude tegemine ettevõtjatega. Meeldis, et tulemused olid väga mitmekesised. Ja meeldis ka, et suhtumisi ettevõtjate poolt oli erinevaid – mõni eiras küsijat, mõni arvas, et „tegelegu tunnis rohkem praktiliste asjadega“, kuid enamasti olid vastused positiivsed ja nõuanded asjalikud. Maailma ongi mitmepalgeline. Algas ettevõtlusnädal. Sellel nädalal ootab meid ettevõtete külastamine, e-viktoriin ja osalemine Võrumaa noortepäeval „Idee Starter – millise ideega alustada enda minifirma?“. Sellele järgneval nädalal kohtume Paides ettevõtlike koolide Haridusfestivalil.

1. klassi tund - seotud on ettevõtlikkus, loovus ja rahatarkus

► Olen ka esimese klassi õpetaja. Meie oleme ettevõtlikud olnud iga päev. Aga kõige toredam oli meie õuesõppe päev, kus matkasime 6 kilomeetrit, tutvusime kodukoha pärandiga, aga eelkõige metsaga. Mets pakub rohkelt üllatusi, kui silmad lahti teed! Loomulikult saime selgeks okaspuud, püüdsime vahet teha igasugustel marjadel ning seentel, kuid täiesti iseeneslikult hakkas meie näppude vahele kogunema prügi! Lõpuks muutus see juba päris hasardiks! Huvitav oli teada saada, et rohked küünlatopsid metsa all ei ole mitte kellegi mälestamiseks, vaid vareste poolt sinna tassitud kraam. Kui juba koristamiseks läks, registreerisime end ka maailmakoristuspäevale. Metsas korraldasime veel 15-minutilise pohlamarja korjamise võistluse, mille käigus sai ligi 2 liitrit marju kokku nagu niuhti! Kogu klass oli nõus järgmisel aastal marjakorjamisega raha teenima hakkama! Marjad läksid sügavkülma jõule ootama! Mõned siiski said ka tordi peale, mille me kohvikumängus ära sõime.

► Sel nädalal alustasime „7 sammu“ programmi peatükiga „Meie ise“. Plaane on palju!

Õuesõppe päev

8 VÕIMALUST ETTEVÕTLUSÕPPE RAKENDAMISEKS SIIS, KUI SEE TUNDUB VÕIMATU

Millised on koolide murekohad ettevõtlusõppega seoses ning milliseid lahendusi on haridusasutused ise nende leevendamiseks leidnud? Häid näiteid ja kogemusi ning ka omapoolseid nõuandeid jagavad ettevõtlusõppe „kõrvad ja silmad“ Eestis, metoodika ja rakendamise eestvedajad Katrin Kivisild ja Erika Veide (SA Innove) ning Kersti Loor (JA Eesti).

Mure 1. Ettevõtlusõppe ei mahu õppekavasse kuidagi sisse

Kersti Loor: See on sagedane ettekääne ja põhikooli III astme puhul ka arusaadav põhjendus. Õppekava on tõesti põhikooli III astmes liiga tihe ja jätab vähe ruumi valikuteks. Siin on abi ainete lõimimisest. Ettevõtlust saab õpetada nii eesti keele, matemaatika, käsitöö, inimeseõpetuse kui ka muudes tundides. Minifirmat on võimalik teha loovtööna.

Sageli on asi kooli prioriteetides ja valikutes. Need koolid, kes peavad ettevõtlusõpet oluliseks, enamasti leiavad ka võimaluse. Osades koolides pakutakse ettevõtlusõpet ka ringitunnina, eriti algklassides. Mõnedes noorte- või ettevõtluskeskustes tegutsevad JA koolituse läbinud juhendajad, kes juhendavad õpilasfirmasid. Sellised on näiteks Valga noorsootöökeskus TANKLA, Innovatsioonikeskus INNOKAS Haapsalus, Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus.

Erika Veide: Edu ja Tegu raames on loodud ka materjalid ettevõtluspädevuste lõimimiseks läbi kõikide õppeainete terve kooli lõikes. Et see töötaks, peab kogu kool ja iga õpetaja võtma vastutuse ning siis toimub teadlik suunamine. Kui õppeaine tunniplaani ei mahu, siis ma ei usu, et selline lähenemine oleks kuidagi vähemtähtis või vähem tõhus. Minul on sellesse usku, et selline ühine ning eesmärgistatud töö on tõhus ning tulemislik.

Mure 2. Peame õpetama matemaatikat, emakeelt jne, mitte ettevõtjaks saamist

Katrin Kivisild: Vahel ei näe koolijuhid majanduse- ja ettevõtlusõppe õpetamise vajadust oma koolis. Miks meil veel seda vaja on? Lisatöö! Siinkohal on abiks, kui koolijuht mõistab laiemat pilti. Iga noor osaleb majandus- ja ettevõtluskeskkonnas ning hariduse üks olulisi ülesandeid on noor inimene ette valmistada nii tööturule sisenemiseks, kui ka edukaks hakkamasaamiseks majanduskeskkonnas. Samuti arendab praktiline ettevõtlusõpe õpilastes mitmeid tulevikupädevusi, nagu koostööoskus, võimaluste märkamine ja lahenduste leidmine, kriitilise mõtlemise oskust, suhtlemisoskust, ja veel palju muudki.

Kui koolijuht näeb suurt pilti, siis on leitud võimalusi, kuidas rakendada koolis ettevõtlusõpet. Kohe tuleb meelde Võru Gümnaasiumi direktor, kes on eestvedaja ettevõtlusõppe rakendamisel oma koolis.

Mure 3. Majandus ja ettevõtlusõpetaja on koolis ükski ning ta ei jõua ettevõtlusõpet edasi arendada

Katrin: Jah, majandus- ja ettevõtlusõpet ei pea alati üksinda vedama. Edukad on need koolid, kus ettevõtlusõppesse on kaasatud paljud õpetajad. Ettevõtlusõpet saab lõimida nii üldainetega üldhariduses kui ka edukalt erialaainetega kutsekoolis. Üks paremaid näiteid on Kuressaare Ametikool, kus ettevõtlusõpe toimub koostöös terve osakonna õpetajate vahel.

Mure 4. Meil ei ole ettevõtlusõpetajat

Kersti: Esimene asi on ikka vaadata veel kord põhjalikult ringi oma kooli õpetajate hulgas. Kellel on väiksem koormus oma aines ja võiks võtta lisaaine, kes on aktiivne ja tegutsemistahteline, kelle klassi õpilased tahavad õpilasfirmat teha jne. Üldiselt on igas koolis selline õpetaja, kes sobib ettevõtlusõpetajaks ja kes soovib sellega tegeleda. Kui tõesti ei saa kellegagi oma koolist kaubale, siis tasub vaadata koolist väljapoole. Kas jagada õpetajat mõne teise kooliga, kutsuda mõni lapsevanem või kohalik ettevõtja näiteks Edumuse raames ettevõtlustunde andma või miks mitte leida vilistlaste hulgast sobiv inimene.

Erika: Kogu ühiskond ägab koostöökriis, siis nüüd on hea koht, kus leevendada seda probleemi. Leia vastutav õpetaja, kes koordineerib ja loob ainekavale tuginedes tööplaani ja seejärel kaasake palun eelnimetatud võimalikke koostööpartnereid. See on teada, et esimese üleskutse peale pole ilus reageerida. Seda teades ja arvestades oodake vastuseid teisele ja kolmandale üleskutsele panustades.

Mure 5. Õpilased on passiivsed, ei ole ettevõtlusõppest huvitatud

Kersti: Siin võib põhjus peituda mitmes asjas. Esiteks arvestavad tänapäeva noored väga oma koormusega. Kui kool püüab neile peale panna topeltkoormuse, siis sageli huvi lisategevuste vastu kaob. Kui kool suudab ettevõtlusõppe integreerida teistesse ülesannetesse või ainetesse, on tulemused palju paremad ja noored entusiastlikumad. Paljud koolid võimaldavad noortel teha minifirmat loovtööna või õpilasfirmat praktilise tööna, see kindlasti kasvatab noorte valmisolekut ja huvi ettevõtlusõppes osaleda. Kui kool nõuab lisaks õpilasfirma tegemisele ka uurimistöö kirjutamist ja kaitsmist, siis on selge, et enamik noori sellist koormust endale võtta ei soovi ja tagajärjeks ongi huvi langus. Uurimistöö asendamist praktilise tööga ehk õpilasfirmaga ei ole aga vaja karta. Seda rakendavad näiteks Hugo Treffneri Gümnaasium ja Tallinna 21. kool. Esimene neist on õpilased, kes jõuavad Eesti õpilasfirmade võistluse finaali, vabastanud ka kooli kaitsmisest.

Teine põhjus võib olla see, et koolis puuduvad head eeskujud. Noored ei ole eriti kursis, mis see õpilasfirma on ja uus asi tundub hirmutav. Alati on lihtsam tõmmata noori kaasa, kui on võtta eelmiste aastate eeskujud ja eriti positiivsed eeskujud. Kui koolis on juba traditsioon tekkinud, siis soovivad uued tegijad eelmisi üle trumbata ja uute ideede ja tulijatega pole probleeme.

Kui koolis ei ole ettevõtlusõppega ja õpilasfirmadega kunagi tegeldud, siis tasub kutsuda innustajaid väljastpoolt: õpilasfirma vilistlasi teistest koolidest, kes jagavad oma entusiasmi ja õpikogemust. Abiks võivad olla ka inspireerivad ettevõtjad, kes jagavad oma lugu ja kes on ehk valmis ka mentorina toetama. Loomulikult peab ka õpetaja võtma kogu oma entusiasmi kokku ja olema nii särav ja innustav kui suudab. Siin vajab õpetaja kindlasti kooli toetust!

Erika: Millal me ise millestki vaimustume, kogeme entusiasmi ja sisemist motivatsiooni? Vahel on selleks tungiv vajadus või probleem, kuid samas tunneme seda ka siis, kui meid on inspireeritud. Noori inspireerivad teised noored, kes on ilusad, nutikad ja edukad, uue põlvkonna suunamudijad. Kool saab korraldada ettevalmistusaastal või perioodil inspiratsioonipäevi, mis lihtsalt ei saa kedagi külmaks jätta ja sellele järgnevad tegevused, õpe, kus sul on eelsoojendatud noored, kes on motiveeritud ja täis kirge ka ise midagi teha, kogeda, näidata.

Mure 6. Õpetaja ei ole entusiastlik

Kersti: Õpetaja entusiasmi on tegelikult kerge tappa, kui ta üksi jätta ja tema teele pidevalt takistusi veeretada. Kui õpetaja jääb oma teemaga üksi ja vastutab ainuisikuliselt ettevõtlusõppe eest koolis, siis sageli sellest head nahka ei tule. Esimesel aastal on õpetajal väga raske, ta vajab suurt toetust ja positiivset suhtumist nii kolleegide kui eriti kooli juhtkonna poolt. Kindlasti soovitame leida õpilastele ka ärimentor, kes noortele ärinõu annab ja aitab õpetaja sisemist ebakindlust leevendada.

Kooli ülesanne on võimaldada õpetajale soodne keskkond. Palju aitab kaasa, kui koolis organiseeritakse koolisisesed õpilasfirmade laatu, kui kool toetab õpilaste osalemist Eesti laatadel ja miks mitte võimaluse korral ka välislaatadel, kui kool tõstab tublisid õpilasfirma tegijaid esile oma üritustel ja elab kaasa nende tegevusele. Õpilasfirmad peaksid muutuma õppeprotsessi loomulikuks osaks. Nii on näiteks väga hästi läinud õpilasfirmad käima Kuressaare Ametikoolis. Suure-Jaani koolis toetab ettevõtliku kooli mõtteviis väga hästi minifirmade tekkimist ja tegevust.

Erika: Koolides, kus JA programme ei rakendata, ei ole midagi teisiti koostöö koha pealt. Me oleme sündinud ühiskonda ja üksi olles ja tegutsedes tunneme kindlasti ühel ajahetkel, et see on tühi töö ja vaimu närimine. Seega entusiasm ei ole konstantne nähtus ühegi inimese puhul, see vajab hoolt ja head juhtimist. Siinkohal loodan ja usun, et uue põlvkonna trendid juhtimiskultuuris imbuvad ka koolidesse ning läbi kaasava juhtimise ja märkamise ei jää keegi üksi ega vajaliku toetuseta.

Mure 7. Alustav õpetaja ei julge katsetada praktiliste tegevustega

Kersti: Üks suur probleem, mis tegelikult seondub eelmisega, on ka, et õpetaja lihtsalt tunneb end esimesel aastal nii ebakindlalt, et ei julgegi noori ergutada õpilasfirmat tegema, vaid hoopis loodab, et keegi ei taha teha. Siin saab abi olla mentorist. Samuti on äärmiselt oluline kooli juhtkonna toetus ning julgustus. Kutsume õpetajaid julgelt abi saamiseks pöörduma ka JA Eesti poole. Meil on olnud mitmeid õpetajaid, kes esimesel tegutsemisaastal helistavad pidevalt igasuguste küsimuste ja probleemidega, aga see on ainult hea. Nii nad saavad kindlust, katsetavad ja õpivad ning järgmisel aastal on nad juba hoopis julgemad ning enesekindlamad. Õpetaja jaoks on õpilasfirma juhendamine ka täiesti uus kogemus, mis sunnib teda ka enda piire katsetama.

Erika: Katsetamisega käsikäes käib ebaõnnestumine. See on selle sõna sisse juba peidetud. Me pigem peame õppima ebaõnnestuma. See on niivõrd loomulik osa arenemise protsessist nagu väikelaps õpib kõndima või iseseisvalt sööma, see kõik ei saa toimuda ilma ebaõnnestumiseta ja tagasilöökideta. Selleks, et leida oma edulugu, selleks tuleb ja peab katsetama ja sealjuures kordi ja kordi ebaõnnestuma, et teada, mis tee sihile ei vii.

Mure 8. Õpetaja on liialt ettevõtlik

Kersti: Ka seda muret esineb. Eelkõige on siin mure õpetaja liiga suures valmiduses õpilaste eest kõik ise korda ajada ja ära teha, jättes nii õpilased passiivsesse rolli ning vähendades oluliselt nende enda võimalust katsetada, julgust proovile panna ja õppida. Jah, õpetaja peab end mõnikord tagasi hoidma, laskma mõnel asjal ka metsa minna, sest see on noorte võimalus õppida.

Erika: Eesti vanarahvas konstateeris fakti, et liigne agarus on ogarus, kuid elu näitab, et ka sellised inimesed ei suuda seda pikas perspektiivis. Mina selle pärast ei muretseks.

Edukat ettevõtlusõppe rakendamist ja lahenduste leidmist!

ETTEVÕTLUSÕPE ARVUDES

seisuga 01.01.2016–31.05.2019

383

õppeasutust on osa võtnud Edu ja Tegu tegevustest.

256

õppeasutust rakendavad ettevõtlusõpet.

1

On valminud ettevõtluspädevuse mudel koos

16

ettevõtlusõppe mooduliga

3

haridustasemele.

1410

õpilasfirmat on registreeritud Eesti koolides.

489

tiimi on osalenud STARTER programmis.

19 263

korda on õppurid osa võtnud STARTER programmi üritustest.

1683

korda on õpetajad osalenud 132 Edu ja Tegu koolitustel.

6931

korda on õpetajad osalenud Junior Achievementi ja Ida-Viru Ettevõtluskeskuse koolitustel.

10

silmapaistvat ettevõtlusõppe edendajat on tunnustatud.

Allikas: Margit Partei,
Edu ja Tegu seire spetsialist

PROJEKT ETTEVÕTJATEGA

KÄIVITAS ETTEVÕTLUSÕPPE

NELJAS KOOLIS

Kaasaja OÜ eestvedamisel valmisid projekti raames ettevõtlusõppe materjalid vabaks kasutamiseks kõigile koolidele. Nende alusel praktiliste ettevõtluskuude läbiviimine julgustas nelja kooli ettevõtlusõppega alustama.

Läbi Innove ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu taotlusvoorst toetust saanud ning aasta ja kaks kuud väldanud projekti „Praktilised ettevõtluskuud ettevõtjatega“ esimeses etapis koostasid Kaasaja OÜ spetsialistid spetsiaalselt projekti jaoks õppematerjalid kaheksaks õppepäevaks (a 2 akadeemilist tundi), koos töövihiku ja kaaskirjaga juhendajatele. Materjalid on mõeldud ettevõtlusõppe praktilisemaks muutmiseks ja rikastamiseks põhikooli III kooliastmele.

Kaasaja OÜ juhatuse liikme ja projekti läbiviija **Merike Mätase** sõnul valiti projekti sihtgrupiks 8.-9. klasside õpilased, sest selles keerukas eas noortel on oluline mõista oma oskuseid, isik-susetüübist tulenevat koostöövõimekust ning huvisid, kuna põhikooli lõpetamisel tuleb teha elus esimene oluline valik, kas jätkatakse õpinguid gümnaasiumis või ametikoolis.

„Õppematerjalide koostamisel võeti eeskujuks Edu ja Tegu programmi ettevõtlusõppe moodul ja lõimiti see õppematerjalidesse ettevõtluspädevuse mudelist lähtuvalt. Valminud õppematerjalide raamistikku on lihtne paigutada mõne muu toote või hoopis teenuse valmistamist ning integreerida sarnast õppemudelit ettevõtlusõppesse korduvalt - erinevates variatsioonides ning erinevatele vanusegruppidele. Samuti saab kasutada soovi korral õppematerjali erinevaid lõike, tegevusi või infot eraldiseisvalt,“ tutvustas Mätas loodut.

8-osalised õppematerjalid on vabalt kasutamiseks
kõikidele koolidele KAASAJA OÜ KODULEHEL

Praktiliste ettevõtluskuude raames õppisid nii õpetajad kui õpilased

Projekti järgmise etapina viidi läbi praktilised ettevõtluskuud nelja Eesti kooli 8.-9. klasside õpilastele, kes polnud ettevõtlusõppega kokku puutunud. Nii **Paldiski põhikoolis**, **Merivälja koolis**, **Krootuse põhikoolis** kui **Palupera põhikoolis** toimusid ettevõtluskuu raames 8 erineva temaatikaga ettevõtlusteemalist koolituspäeva kokku 114-le õpilasele. Koolituspäevade tegevustes vaheldusid ettevõtlusalane teooria ja praktika – erinevad mängulised grupitööd, praktilised töötoad ja õpilaste iseseisev töö koolituspäevade vahel.

Merike Mätase sõnul oli koolituspäevade sisu ja ülesehitus omavahel seotud tervikprotsessiks, mille käigus said

osalejad „mängida läbi” ettevõtja teekonna alates idee sünnist kuni toote füüsilise valmistamiseni, toote hinnastamisest kuni müügirotsessi ja turundamiseni. „Rääkisime ka investeeringutest, sh kes üldse on investor ja kuidas investeeringuid kaasatakse. Pidasime oluliseks, et just läbi vahetu ja praktilise isikliku kogemuse tekiks igal osalejal esialgne tunnetus, mis talle tegelikult ettevõtluses meeldib/ ei meeldi, kas ta on pigem loov- või müügiinimene, milline roll talle ettevõtluses paremini sobida võiks. Oluline oli läbi saadud kogemuse mõista, kui oluline on ettevõtluses koostöö ning igal osalejal oli võimalus lisaks isiklikule praktilisele ettevõtluskogemusele tunnetada ja läbi proovida ka meeskonnatöö erinevaid tahkusi,” selgitas Mätas.

Ettevõtluskuu töötuba
Paldiski põhikoolis

„Õppepäevadel lähtusime põhimõttest, et kui keegi jääb hätta, siis ei anna juhendaja mitte hängut, vaid püüab esitada abistavaid küsimusi ning aidata osalejal oma probleemi ise edasi lahendada. Julgustades õpilast vaatama probleemi uuest vaatenurgast ning vajadusel muutma tegevuskava, sest ettevõtluses pole õigeid ja valesid vastuseid ning probleemid on selleks, et neid lahendada. Tutvustasime osalejatele erinevaid müügi- ja turunduskanaleid, eelkõige internetis ning ka sellele, millised on üldse õpilase võimalused neis tegutsemiseks. Lisaks, kuna aina enam netimüügile suunatud maailmas on oluline oskus oma toodete veenev visuaalne esitlemine, siis toimusid ettevõtluskuu õppepäeval fotostudio-päevad, kus õpiti tegema head tootefotot,” avas Merike Mätas projektitegevusi.

Noortele kogemused kogu eluks, koolidele julgus ettevõtlusõppega alustada

Merivälja kooli
portfoolio

Mis oli praktiliste ettevõtluskuude kasu ja mõju õppijatele? Merike Mätase sõnul suurenes projekti tulemusena kindlasti õpilaste ettevõtlusteadlikkus – ning seda läbi praktilise kogemuse ettevõtja rollis, erinevate äriteoreetiliste teadmiste, eluliste näidete, mänguliste grupiharjutuste, praktiliste töötubade ning koostöö ja enesearengu protsessi. „Praktilise töö käigus õpitakse paremini tundma iseennast, suhtlema, meeskonnatööd tegema, planeerima ja organiseerima,” teab ettevõtja Mätas omast käest. „Lisaks laoti vundament tulevikuks - projekti tulemusena on loomisel vähemalt üks minifirma ja tänaseks on kõik projektis osalenud koolid lisanud õppekavadesse ettevõtlusõppe mooduli,” loetleb ta veel ühistegevuste kasutegurit nii õpetajate kui õpilaste julgustamisel.

Osalejate kogemused

Mida andis ettevõtlusõppe projekt koolile ja õpilastele ja mida see kogemus koolis muutis?

► Palupera põhikooli õppealajuhataja **Reet Allak**: Oma toote väljamõtlemine ja valmistamine oli õpilastele uus, keegi ei teinud sellist toodet, mida ta juba varem oli valmistanud. Pakkumine/ reklaamimine oli neil uus ja huvitav, eriti suuline pakkumine oli nii mõnelegi lausa enese ületamine. Sellisel viisil ei olnud õpilased ka pildistanud, nimelt pappkasti ehitati väike stuudio, see meeldis õpilastele väga.

Projektis osalemine andis meile materjale edaspidise sarnase õppe korraldamiseks, samuti uusi ideid, kuidas ettevõtlusõpet läbi viia. Enne nimetatud projekti oli meil 9. klassis karjääriõpetus, kus põgusalt neid teemasid käsitleti. Käesolevast õppeaastast aga viisime sisse tunni nimetusega “Ettevõtlusõpetus”. Koolitasime välja õpetaja, kes alustas päris algusest, nimetatud tund on meil 1. ja 3-4. klassis. Kolmandas kooliastmes jätkub karjääriõpetus, mille raames puudutatakse ka ettevõtlusõpetuse teemasid. Samuti alustas kolmandas kooliastmes tööd ettevõtlusõpetuse ring, läbi mille üritab juhendaja jõuda minifirmani.

► Krootuse põhikooli direktor **Rita Punning** ning bioloogia, geograafia ja loodusõpetuse õpetaja **Karin Valdas**: Projekt “Praktilised ettevõtluskuud ettevõtjatega” meeldis Krootuse põhikooli õpilastele ja õpetajatele, sest projektipäevad olid hästi planeeritud ja loogilise ülesehitusega ning projekti raames toimus palju praktilisi tegevusi ning teooria oli õpilastele eakohane ja arusaadav. Õpilastel oli võimalus areneda ja ennast paremini tundma õppida – nad said koostööd teha erinevates meeskondades, said oma võimeid erinevates gruppides proovile panna. Fotopäeval valmisid väga professionaalsel tasemel tootefotod. Kasutatud õppematerjalid olid huvitavad ja eale vastavad. Loodame, et saadud kogemus julgustab õpilasi tulevikus olema ettevõtlikud. Soovitus teistele koolidele: kui teil tekib võimalus sellest projektist osa saada, siis igal juhul haarake sellest kinni!

Võimalus oma ideed nt vallavanemale esitleda saabub alati ootamatult, õnn, kui sellisteks olukordadeks on koolis valmistunud

Krootuse põhikoolis oli ka varem ettevõtlusõppe lõimitud ainekavadesse, kuid ei olnud nii täpselt välja toodud konkreetseid tegevusi. Nüüd on kooli õppekavas iga aineõpetaja poolt lisatud ettevõtlusalased teemad, mida tundides käsitletakse. Kuna õpetajad tegid ettepanekud õppekava muudatusteks ise, siis rakendatakse ettevõtlusõpet on ainetundides rohkem. Õpilased olid ettevõtlusõppes väga huvitatud ning nad mõistsid, et ettevõtlusega tegelemine polegi midagi kättesaamatut. Samas on paranenud ka õpilaste oskused ürituste organiseerimisel ja eelarve planeerimisel (vastlalaat, jõululaat jne). Saadud töölehti on võimalik kasutada erinevates ainetundides. Tehnoloogiaõpetuses ning käsitöös ja kodunduses rakendatakse projektõpet (töö planeerimine alates eelarvest kuni eseme valmimiseni, tehnoloogiariühmade vahetused). Ettevõtlusõppes saadud teadmisi ja kogemusi saab kasutada ka 8. klassi loovtöö koostamisel (käsitöös, mööbli, toitade jne valmistamine, eelarve koostamine).

Koolid, kes soovivad Kaasaja OÜ abi sama projekti läbiviimisel, õpetajate koolitamisel ja toetamisel – võtke ühendust, et leppida kokku mahus ja tingimustes ning arutada vahendite leidmise võimalusi.

www.kaasaja.ee, Facebook: [PraktilisedEttevotluskood](#)

Projekti rahastati Euroopa Sotsiaalfondi taotlusvoorst “Koolide, kogukonna ja ettevõtjate koostöö toetamine ettevõtlusõppe praktilisemaks muutmiseks”.

Hangi inspiratsiooni ka teistest rahastatud projektidest

ETTEVÕTLUSÕPPE PROGRAMMI KODULEHEL

ÕPILASFIRMAD TEKIVAD

ETTEVÕTLUSÕPPES TASAPISI,

AGA SIIS ENAM PIDAMA EI SAA

Järvamaal on üks tubli kool, kus majandus- ja ettevõtlusõpet on pakutud kooli loomisest saadik ning eelmisel aastal jõuti ka esimese õpilasfirma tekkeni. Algus on nüüd tehtud ja kool on kindel, et noorte kogemus aitab kergemini edaspidi teisi innustada.

Türi Ühisgümnaasiumis on avamisest saadik ettevõtlusõpe olnud õppekavas kohustusliku suunaainena rakendussuuna õpilastele ja valikainena kõigile ülejäänutele. Kuigi õpilasfirma võimalust on pakutud varemgi, leidis eelmisel õppeaastal üks julge tüdrukutekolmik, kes tahtsid hakata tegema epoksiidvaigust ja puidust kombineeritud ehteid ja neil tuli see ettevõtmine väga hästi välja. Ka tänavu alustab vähemalt üks õpilasfirma. See on hea näide järjepidevuse olulisusest – aega võib minna, aga kui algus on tehtud, siis eelkäijate kogemuse pealt innustuvad juba järgmised ja teema areneb tasapisi.

Õpilasfirmat on gümnaasiumis võimalik teha vabatahtlikult, kuid ka nt kohustusliku uurimistöö asemel, mida arvestatakse ühe lõpueksamina. „Kõrvalt vaadates saan öelda, et õpilasfirma tegijad õpivad ja arenevad selle aasta jooksul väga palju. Suurepärased kogemused tiimitöös, turunduses, kliendisuhtluses, raamatupidamises jne. Nad saavad päriselt läbi teha firma asutamise, dokumentatsiooni koostamise, tootmise ja tootearenduse, müügi. Rääkimata sellest, et on võimalik raha teenida ja tunda rõõmu enda poolt loodud toredatest asjadest, mida teised päriselt tahavadki osta,“ toob kooli majandus- ja ettevõtlusõpetaja **Aave Päeva** välja õpilasfirma kui ettevõtlusõppe praktilise osa mõju noortele.

Hea ettevõtlusõppe tund on seotud päriseluga

Türi Ühisgümnaasiumis pööratakse tähelepanu ettevõtlusõppe praktilisusele ja ettevõtlikkusele ka laiemalt. Eelmisel aastal saadi kätte ka Ettevõtliku kooli baastase. Igal aastal osaletakse ettevõtlusnädalal, kooli kutsutakse ettevõtjaid ja õpilased külastavad ettevõtteid.

Aave Päeva sõnul toimusid ka sellel aastal ettevõtlusnädala raames õpilastele alati huvi pakkuvad õppekäigud Viljandi ja Rakvere asutustesse-ettevõtetesse, aset leidis maakondlik majandusviktoriin ja kohtumine ettevõtja Anu Zinovjeviga (Convi Food Sweets OÜ). Huvilised osalesid ka Paides noortele suunatud ja startupi loomist tutvustaval ettevõtluspäeval. Lähiajal hakatakse majandustundides proovima ka Cashflow mängu mängimist. „Hea tund on see, kus teoreetiline osa on seotud päris eluga, kus arutletakse maailmas ja Eestis toimuva üle, kus saab ise midagi uurida ja välja selgitada ja midagi ise teha proovida,“ nendib Päeva.

Ettevõtjatel palutakse tavaliselt rääkida oma kogemustest – õpilased tahavad teada nii õnnestumistest kui läbikukkumistest. Üldiselt on ju kartus oma äri alustamise ja raha investeerimise ees päris suur, kardetakse ebaõnnestumist. Hea on teada saada, kuidas raskustega toime tulla.

Kooli esimese
õpilasfirma läheb
kooli kroonikasse
ForESTPiece

„Vahel on õpilased eelnevalt mõelnud välja ka küsimusi ja need on ettevõtjale meile saadetud, aga tavaliselt tulevad nad kas oma ettevõtet tutvustama või veidi laiemalt enda kui ettevõtja lugu jagama. Mõni käib korduvalt, mõni mitte. Mõned on ka ise öelnud, et korra käisin, aga rohkem ärge niipea kutsuge, sest see on mulle ajakulu ja ma otseselt sellest midagi tagasi ei saa,“ mainib Päeva päriselu ja koolielu sidumise kitsaskohta.

11. klasside õpilased osalevad tavaliselt töövarjupäeval ja kuna tagasiside on igal aastal olnud väga positiivne, siis selle aasta 21. november on tervele koolile töövarjupäev. „Ka õpetajad peaksid endale mõne huvitava inimese leidma, kellele töövarjuks minna,“ teatab Päeva.

Türi Ühisgümnaasiumi direktor Katrin Puusepp võtab tee-
ma kokku: „Ettevõtluse aluste ja majanduse üldine toimimine on ülioluline teadmine tänases maailmas toime tulemiseks. Türi Ühisgümnaasium on majandusõpetust kui aine omandamist algusaastatest ülioluliseks pidanud ja seda suunda me ka jätkame. Ettevõtlikkus on eluhoiak ja noor, kes õpib ja ka need, kes on kooli juba lõpetanud, saavad elus hästi hakkama, oskavad luua seoseid ja on terved mistahes eluvaldkonnas. Olgu selleks siis tegutsemine era-, avalikus või kolmandas sektoris.“

KAKS MÖTET JA PARALLEELI PÄRNU JUHTIMISKONVERENTSILT KOOLIELLU

*ELBE METSATALU,
majandus- ja ettevõtlusõpetaja, aasta ettevõtlik õpetaja 2018*

Toon välja kaks mõtet, mida 2019. aasta Pärnu Juhtimiskonverentsil kajanud ideedest saaks rakendada ka koolielus. Need on disainmõtlemine ning mobiilse juhtimise võimalus muudatuste elluviimiseks.

Disainmõtlemine on terviklik, loov ja kasutajakeskne probleemi lahendamise viis. Kooli ja klassiruumi üle kantult võiks see tähendada koolielu ja õppetöö korraldamist ja arendamist õpilasest lähtudes, alustades tema probleemide mõistmisest ja defineerimisest ja toetades tema loovust lahenduste otsimisel.

Kuidas saavutada positiivset kogemust ja luua väärtust kõigi koolis tegutsevate osapoolte jaoks?

Siin võiks lähtuda teenusdisaini eesmärkidest, sest haridus on ka ju teenus. Need on kasutajakesksus, selgus, lihtsus, ühine arusaamine ja hea emotsioon, mida me teenuse tarbimisest ootame.¹ Sama võiks olla ka kooli ja õppimisega. Kool ja hariduse omandamine võiks olla tähendusrikkam, kui mõtleme õpilasega koos, millist väärtust ühiselt loome. Samuti tõhusam kui keskendumine asjadele, mis on olulised nii õppijale kui tervele kooliperele.

Disainimõtlemine põhineb loovusel ja ettevõtlikkusel, seda peaks toetama iga õpetaja, et uus noor põlvkond oskaks mõelda raamist välja, märgata võimalusi ja neid rakendada enda elu korraldamisel ja ettevõtluses uute hüvede loomisel.

Mobiilne (interim) juhtimine on uus muudatuste juhtimise viis, kus vajalike oskuste ja kogemustega kõrgelt kvalifitseeritud juht või spetsialist tuleb väljastpoolt organisatsiooni ning viib seal ellu kokkulepitud tegevused või muudatused, saavutades eesmärgid kindlaksmääratud ajaperioodi jooksul.²

Kõrgelt kvalifitseeritud mobiilne juht töötab välja vajaliku lahenduse, rakendades selleks organisatsiooni meeskonda ja vastutades reaalselt plaani eduka elluviimise eest. Kui konsultant on nõuandja, siis mobiilne juht on nii nõuandja kui ka elluviija.

Mobiilse juhtimise väärtus seisneb otsuste ja muutuste teostamise kiiruses, oskusteabe rakendamises, värskes väljast tulnud vaates probleemidele, pühendunud, efektiivses ja usaldusväärses tegutsemises tulemuste saavutamisel.

Me teame kui konservatiivne ja aeglaselt muutuv on kool. Uuendusvajaduse tunnistamine ja elluviimine võtab väga kaua aega ja sageli ei õnnestugi. Samas muutuvad ühiskond ja eriti noored meie ümber väga kiiresti. Mobiilset juhti või spetsialisti saaks rakendada uutele programmidele või hindamismudelile üleminekul, õppesuundade väljatöötamisel ja rakendamisel, koolivõrgu korrastamisel või õppe ümberkorraldamisel.

Näiteks ettevõtluspädevuse kujundamiseks kõigil kooliastmetel vajaks paljud koolid uut lähenemist koolielu korraldamiseks, konkreetset tegevusplaani õppetöö, ainekavade ja õpetajate mõtteviisi muutmiseks. Tänu Edu ja Tegu programmile on välja töötatud ettevõtluspädevuse mudel ning JA Eesti ja "Ettevõtliku kooli" materjalid ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe rakendamiseks koolides. Kui kool ise ei suuda, ei taha või alahindab enda kompetentsust, võiks just mobiilne juht-ekspert tulla ja need muudatused ühe õppeaasta jooksul käivitada. Edasi kulgeks koolielu juba enesekindlalt uut ettevõtlikku rada mööda.

¹ Oblikas, J, Raun, M. Disainimõtlemine. Pärnu juhtimiskonverents 2019 ettekanne

² Vallner, U, Velström, E, Vasemägi, A, Öng, K. Mobiilne juhtimine: uus muudatuste juhtimisviis Eestis. Pärnu juhtimiskonverents 2019, töötuba.

ÜLDPÄDEVUSED, ÜLDPÄDEVUSED

ehk uudiseid karjääriõpetajate toimetamistest

KERSTI KIVIRÜÜT,
SA Innove peaspetsialist, sotsiaalne ja karjääriõpetus

Teatavasti riikliku õppekava üldosas on kirjeldatud üheksa üldpädevust, mille saavutamine on kohustuslik kogu koolimeeskonnale. Samuti karjääri- ja ettevõtlusõpetajatele. Et mitte öelda – eriti karjääri- ja ettevõtlusõpetajatele. Nii ettevõtluspädevuse mudelil kui ka karjääri kujundamise pädevuste mudelil on oluliste komponentidena välja toodud teadmisi-oskusi-hoiakuid, mis on otseselt seotud selliste üldpädevustega nagu enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus ning muidugi ka enesemääratluspädevus.

Küsimus jääb – aga mida siis õpetaja peab täpsemalt tegema, et kujuneks karjääri kujundamise pädevuste mudelil sellised oskused nagu „enda motiveerimise oskus“ või „alternatiivide määratlemise oskus“? Või ettevõtluspädevusmudelilt koostöö- või probleemilahendusoskused?

Just nende küsimuste valguses toimus 19.–20. septembril karjääriõpetajate järjekordne täiendõppe koolitus „Motivatsioon ja õpioskused kaasavas karjääriõppes“. Lisaks SA Innove üldkoolitajatele (lisaks siinkirjutajale ka Urve Rannaääre ja Kristel Rannaääre) liitusid koolitusmeeskonda ka Kristel Jalak teemaga „Ajusõbralik õppimine“ ning Maria Jürimäe teemaga „Hindamine motivatsiooni kujundajana“. Koolitusel osales kolmkümmend õpetajat ja karjäärispetsialisti.

Kahepäevasel koolitusel jäid kõlama mitmed kasulikud mõtted, muuhulgas ka see, et...

... õppijale tuleb võimaldada õppetöös valikuid autonoomse õpimotivatsiooni toetamiseks

... õppija huvidega arvestamist ei tohi alahinnata, pigem julgelt olla loov seoste tekitamiseks huvide ja õpitava teabe vahel

... kulutatud aeg õppijate omavahelist suhtlust soosiva õppekeskkonna peale on väärtuslik investeering

... õppimise mõtestatud protsessihinne, kuhu kaasatakse ka õppija, on tõhus õpioskuse kujundamise vahend

... topamiin on tõhusam õpimotivaator kui kortisool. Ehk õppe planeerimisel tasub pühenduda ülesannetele, kus õpilane saab naudingut õppeprotsessist endast (probleemi lahendamine; eneseületamine lähima arengu tsooni põhimõtteid arvestades; sõbralik ja igaühe kaasatust võimaldav meeskonnatöö jne.). Kindlasti aga vältida hirmu kultiveerimist halva hinde või muidu läbikukkumise näol a la „kui sa töölehte ära ei täida, siis saad kahe“ või „kui sa ei õpi, siis saab sinust asotsiaal“.

Lektor Maria Jürimäe
karjääriõpetajatega
vestlusringis

Osalejad tutvustavad
enesejõustamise tehnikaid
Kristel Jalaku koolitusplokis

Rohkem häid näpunäiteid õpimotivatsiooni kujundamise kohta saab lugeda näiteks sellest
Jere Brophy käsiraamatust õpetajale

[„Kuidas õpilasi motiveerida“](#)

Üldpädevuste lainel jätkub Innove ja karjääriõpetajate koostegutsemine ka novembris. 19.–21. novembril toimub Nelijärvel karjääriõpetajate seminar-sügiskool teemal „Väärtuste kujundamine karjääriõppes“, kus uurime-õpime, mida siis täpselt õpetaja peab tegema, et õpilasel kujuneks õpitulemusena sõnastatud hoiak või väärtussüsteem.

STARTER REKORDILINE SÜGISSEMESTER ALGAS RAJU IDEEDE GENEREERIMISEGA

STARTERi sügissemester algas rekordite püstitamisega. Narvas, Tallinnas, Tartus ja Pärnus osales avaüritustel kokku üle 400 huvilise! Osalejaid oli sinna kokku tulnud ka kaugemalt, nii Olustverest, Abja-Paluoja, Kohtla-Järvelt. Kõigil kohalolijatel oli võimalus kaasata enda ideed arendama puuduolevaid tiimikaaslasi ja kellel ideed ei olnud, genereeris selle häkatoni juhtide abiga ja inspireerivate esinejate tuules kohapeal. Tartu häkatonil olid ligi pooled ideedest seotud tervishoiuvaldkonna teenustega. Näiteks esitasid noored mõtteid, kuidas ravida tõhusamalt depressiooni, leevendada nahaprobleeme, jälgida hapnikutaset kehas ja pakkuda teenuseid vanurite igapäevaseks aitamiseks. Tallinnas pakuti ideid nii loomevaldkonna, tehnoloogia kui muudes valdkondades.

STARTER
Tallinn

Aina rohkem õpetajaid-õppejõude seob targalt STARTER programmi üritused oma ainega, võimaldades niimoodi õpilastele-tudengitele ettevõtluse praktilise poolega tutvumise. Nüüd ootab moodustunud tiime ees kolm kuud seminare ja mentorkohtumisi ning programm kulmineerub regionaalsete finaalidega ja sTARTUp Dayl aset leidava suure finaaliga.

STARTER Pärnu

STARTER Tartu

Lisaks toimuvad STARTERi töötoad soovi avaldanud üldharidus- ja kutsekoolides ka kohapeal, huvi aina kasvab, sest ideede hääkkimine on põnev ja arendav nii noortele kui õpetajatele endile. Semestrile anti avapauk Võrumaal, kus ideid genereerisid nii Võrumaa Kutsehariduskeskuse kui Võru Gümnaasiumi õppurid. Oma ajuragistamise aega ootavad veel mitmete koolide noored erinevates maakondades.

STARTER Võrumaa

KOOLITUSKALENDER

NOVEMBER

► **6.11.2019 Loovkirjutamise töötuba õppejõududele I**

EEK Mainor, Suur-Sõja mäe 10a, Tallinna õppekeskus ruum 217

Reklaamialase ja turundusstrateegilise loovkirjutamise oskuse arendamine ettevõtte turundustegevuseks. Koolituse tulemusena saab osaleja ülevaate turundussõnumite strateegilisest planeerimisest ja on proovinud ka ise täita strateegilisi ülesandeid

Õppetöö toimub 10.15-16.00. Registreerumine katrin.eha@eek.ee

► **12. ja 19.11.2019 Ettevõtlikkust toetavad õpetamismeetodid koolis õpetavale mentorile – kuidas muuta tund õpilastele huvitavaks?**

TLÜ, Tallinn, Narva mnt 29-A046 ja Uus-Sadama 5 – M648

Koolitus on suunatud ettevõtjatele ja mentoritele, kes annavad koolides erinevate haridustasemete lõikes ettevõtlikkust toetavaid aineid või külalistunde, eesmärgiga anda teadmisi ja oskuseid õppetöö interaktiivsemaks läbiviimiseks. Koolitusel arendatakse pedagoogilisi teadmisi ja oskusi ning omandatakse õpetamismetoodika, mis toetab õppijate ettevõtlikkuse arendamist.

► **18.11.2019 Mentorluse meistriklass**

EBS, Tallinn, Lauteri 3, ruum täpsustub

Koolitus annab nii õpetajale-õppejõule kui külalisena õppetöös osalejale baasoskused ja teadmised töötamiseks ettevõtlusmentorina õppeprotsessis. Käsitletakse teemasid nagu õpilase- või üliõpilasmeeskondade töö juhtimine eelinkubatsiooniprotsessis ehk kuidas õpilastega koos äriideed otsida ja seda valideerida, kuidas õppureid tulemuslikult nõustada, millised on peamised meeskonnatöö probleemid ning millist nõu võiks saada startup ettevõtjalt.

► **20.11.2019 Loovkirjutamise töötuba õppejõududele II**

EEK Mainor, Suur-Sõjamäe 10a, Tallinna õppekeskus ruum 217

Koolitus annab ülevaate peamistest reklaamitekstide formaatidest ning võimaluse kirjutada ise nelja peamist reklaamiteksti formaati

Õppetöö toimub 10.15-16.00. Registreerumine katrin.eha@eek.ee

► **20.11 ja 27.11.2019 Finantsmajanduslikud aspektid ettevõtlusainete õpetamisel****

EMÜ, Tartu, Kreutzwaldi 1a-0015

Koolitus on abiks õpetajale-õppejõule, kes soovib täiendada oma teadmisi finantsvaldkonnast ettevõtluses. Käsitletakse olulisi ettevõtlusega seotud finantsmajanduslikke aspekte ettevõtte loomisest kuni finantsaruannete analüüsini.

► **28.11.2019 Ettevõtete ja koolide koostööseminar** (Erinevate Tubade Klubi, Kastani 42, Tartu)

Seminarile on oodatud haridusasutuste ja ettevõtete esindajad, et kuulata-jagada häid praktikaid, kuidas mõjusalt ja põnevalt koostöös õpetada. Seminarilt saab kaasa koostöötegevuste ideepanga ja kontaktivõrgustiku. Esinejad on Põlva Gümnaasiumist, Tartu Kunstikoolist, Räpina Ühisgümnaasiumist, Tartu Tamme Gümnaasiumist. Praktikad ja ideed on alati kohaldatavad erinevatele haridustasemetele.

Koolitustele registreerumine
www.ettevõtlusõpe.ee/koolitused

PIKK KOOLITUSPROGRAMM

Jaanuaris 2020 avame 6-kuulise ettevõtlusõppe koolitusprogrammi kolmanda lennu. Koolitusprogramm annab põhjalikud teadmised ja nn tööriistakasti ettevõtlusõppe läbiviimiseks huvitaval ja praktilisel moel. Lisaks saab osaleja suurepärase kontaktivõrgustiku edasisteks koostöötegevusteks ja kogemuste vahetamiseks. Programm toimub osaliselt ettevõtluskeskkonnas. Eeljärjekorda saab registreeruda: katrin.kivisild@innove

ETTEVÕTLUSÕPPE KOOLITUSED VENE ÕPPEKEELEGA KOOLIDELE

Seminaride kohta info saamiseks liitu
[venekeelse Edu ja Tegu Facebooki kontoga!](#)

Koolitusprogrammi 2. lend on hoos

LOE VARASEMAID UUDISKIRJU JA LIITU UUDISKIRJA LISTIGA SIIN

Lähemalt programmist:

ettevotlusope.ee
hm.ee/ettevotlusope
facebook.com/ettevotlusope

[YouTube](#)
[Ettevõtlusõppe materjalid](#)
[Ettevõtlusõppe uudiskirjad](#)

Kontaktid:

KRISTI PLOOM - Haridus- ja Teadusministeerium, programmijuht

Kristi.Ploom@hm.ee

LILIAN ARIVA - Tartu Ülikool, programmi üldkoordinaator

lilian.ariva@ut.ee

PIRET ARUSAAR - Tartu Ülikool, eelinkubatsiooni tegevussuuna juht (STARTER)

Piret.Arusaar@ut.ee

ÜLLE KESLI - Tartu Ülikool, täienduskoolituse tegevussuuna juht

ulle.kesli@ut.ee@ut.ee

KATRIN KIVISILD - SA Innove, ettevõtliku kooli ja praktilise ettevõtlusõppe tegevussuuna juht

Katrin.Kivisild@innove.ee

LIINA PISSAREV - Tartu Ülikool, teavituse ja tunnustuse tegevussuuna juht

Liina.Pissarev@ut.ee

MARGIT PARTEI - Tartu Ülikool, programmi seire

margit.partei@ut.ee

ÜLDKONTAKT

info@ettevotlusope.ee

Fotod: Kersti Kivirüüt, Tuulike Mölder, Kaasaja OÜ, Türi Ühisgümnaasium, Egert Lehtla, STARTERpärgu, Marit Kuusk, Elbe Metsatalu erakogu

